

Verbík, Antonín

[Vaculík, Jaroslav. Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v letech 1945-1948]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná. 1987, vol. 36, iss. G31, pp. 144-145

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111761>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ukázáno na ekonomické bariéry odzbrojení i na možnosti jejich překonání. Orientace kapacit na mírové výroby má v kapitalistických zemích dostatek prostoru.

Skutečnost, že se autoři nemezili na úzce ekonomický přístup i pojetí problémů, činí knihu přístupnou širokému okruhu čtenářů, kteří v ní naleznou odpověď na řadu aktuálních problémů i podněty k dalšímu zamyšlení.

Kamil Fuchs

Jaroslav Vaculík: *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v letech 1945 až 1948*. Brno, Univerzita J. E. Purkyně 1984, 228 s.

Autor, který rozšířil svou kandidátskou disertační práci, navazuje na početné, předtím publikované studie. Zabývá se nejpočetnějším proudem našich reemigrantů, kteří pomáhali po 2. světové válce osídlvat pohraničí českých zemí. Zpracování tématu vychází důsledně z marxistických hledisek.

V úvodu hodnotí především dosavadní literaturu a dochované prameny, ať již archivní nebo tištěné. Monografie je rozdělena podle základních periodických mezníků života volyňských Čechů a definitivní skončení procesu jejich usídlení se klade do podzimu 1948.

Pro pochopení příčin reemigrace má velký význam 1. kapitola, která se člení chronologicky na 5 podkapitol. Jde doposud o nejucelenější a nejpřehlednější zpracování dějin volyňských Čechů. Obsahuje stručnou historii vzniku a vývoje české hospodářské emigrace na Volyni v letech 1868—1945. Příčiny vzniku spatřuje J. Vaculík správně v třídním rozkladu české vesnice po nástupu kapitalismu. Zabývá se vznikem české minority na západní Ukrajině v letech 1868—1874 a nejdříve sleduje její sociálně ekonomický, politikospolečenský a kulturní vývoj až do počátku roku 1917. Poté se zabývá postavením menšiny v revolučních událostech až do roku 1920, kdy se převážná část volyňských Čechů dostala pod polskou nadvládu. Specifikem celého období existence minority byla naprostá převaha maloburžoazie a zcela nepatrný počet proletariátu. Plasticky je podán i veřejný a kulturní život menšiny. Po porážce buržoazně statkářského Polska došlo na velmi krátkou dobu opět ke spojení volyňských Čechů v jednom státě — v SSSR. Česká menšina se aktivně zapojila do boje proti fašistickým okupantům a po osvození Sovětskou armádou podstatně posílila čs. vojenské jednotky v SSSR. V září 1944 tvořili volyňští Češi polovinu 1. čs. armádního sboru v SSSR.

Druhá kapitola sleduje 1. fázi osídlování našeho pohraničí demobilizovanými volyňskými Čechy a ukazuje na problémy, které vznikaly. Přitom průběh osídlování byl v Čechách rychlejší než na Moravě. Třetí plochy vyplývaly nepochybně i za toho, že počet zájemců o osídlení pohraničí byl na Moravě vyšší. Následující kapitola se zabývá vnitřními a zahraničně politickými souvislostmi přípravy a realizace organizované masové reemigrace volyňských Čechů, kterou umožnila československo-sovětská smluva z července 1946. Vlastní akce probíhala od konce listopadu 1946 do května 1947. Usídlení se v této 2. fázi provádělo po celém pohraničí českých zemí a spolu s 1. fází šlo asi o 40 tisíc osob.

Předposlední kapitola rozebírá vlastní průběh usídlování a je stejně jako předchozí založena na dokonalém využití a rozboru pramenů. Autor přitom poukazuje na problémy, které vznikaly, poněvadž až do února probíhal ostrý politický zápas o volyňské Čechy, poněvadž se celou akcí pokoušely zneužít nekomunistické strany. Přes některé nedostatky však usídlování probíhalo uspokojivě. Únor 1948 umožnil dokončení procesu, který se klade do podzimu 1948. Poslední kapitola zobrazuje počátky integrace a asimilace reemigrantů i vznik a vývoj specifické organizace — Svazu Čechů z Volyně.

Připojený exkurs se zabývá především postojem bývalé minority k procesu združstevňování v letech 1949—1954, poněvadž šlo většinou o zemědělce. I když mezi nimi byli i průkopníci družstevní myšlenky, zejména v českých krajích, probíhalo združstevňování v prostředí volyňských Čechů obtížněji, stejně jako veřejné a společenské zapojení. Autor přitom rozebírá příčiny těchto postojů.

V závěru se poukazuje na rozdíly sociální struktury mnohem početnější minority ze západní a nepočetné emigrace z východní části Volyně. Vyzvedává se význam Ůnora, který urychlil proces dokončení usídlení.

Za textem následují poznámky k jednotlivým kapitolám. Dále je připojen obsáhlý seznam využitých pramenů a literatury. Cenné jsou i přílohy, které přinášejí úplně znění československo-sovětské smlouvy o reemigraci v Volyně, stanovы Svazu Čechů z Volyně, a především velké množství přehledných statistických tabulek. Následují fotopřílohy, ruské resumé a obsah.

Antonín Verbík

Budkin, V. C. — Filipenko, A. C. — Čužinov, I. J. Rumjan-
cev, A. P.: *Naděje lidstva, zástita míru a pokroku* (v ukrajinštině)

Kolektivní monografie ukrajinských autorů se zabývá zkoumáním otázek rozvoje a upevňování socialistického společenství jako rozhodujícího faktoru společenského pokroku. Analyzuje na základě závěrů XXVI. sjezdu KSSS hlavní směry působení světového socialismu na ekonomický, politický a sociální vývoj ve vyspělých kapitalistických státech a v rozvojových zemích, rozebírá aktuální problematiku mírového soužití a ekonomického soutěžení socialismu a kapitalismu v současné etapě.

Publikace je určena především lektorům, propagandistům, učitelům a studentům vysokých škol, posluchačům stranického vzdělávání.

Problematika pojednávána v monografii je rozdělena do šesti kapitol.

Náplní prvních třech kapitol s názvy „Socialistické společenství — zákonitá etapa sociálního rozvoje“, „Nejdynamičtější ekonomická síla světa“, „Spolupráce bratrských zemí — projev mezinárodních vztahů nového typu“ je analýza rozvoje socialistického společenství jako objektivního procesu, zákonitosti současné etapy společenského vývoje. Uvedená část práce předchází dále k problematice jednotné politické a ekonomické strategie zemí socialistického společenství. Zdůrazňuje nutnost tvůrčího komplexního přístupu k budování socialismu a komunismu. Zvláštní pozornost věnuje otázce vysoké dynamiky rozvoje ekonomiky a všech oblastí společenského života za socialismu. Poukazuje na skutečnost, že tato dynamika není založena pouze na vnitřních zdrojích jednotlivých socialistických zemí, ale i na zapojení těchto zemí do mezinárodní socialistické dělby práce. Zdůrazňuje význam ekonomického rozvoje socialistického společenství pro posilování jeho pozice ve světovém hospodářství, jako objektivního základu k upevňování podmínek pro realizaci principů mírového soužití mezi státy s rozdílným společenským zřízením. Dále se zabývá charakterem vzájemných vztahů mezi socialistickými zeměmi s důrazem na jejich současné kvalitativní změny. Uvádí, že pokrokový charakter rozvoje socialistického společenství, jeho převaha nad kapitalismem, se zřetelně projevuje v procesu upevňování vzájemných politických, státních, ekonomických i kulturních vztahů mezi bratrskými zeměmi. Základ rozvoje mezinárodních vztahů tvoří rovnoprávnost, dobrovolnost, nevměšování se do vnitřních záležitostí, vzájemná výhodnost a vzájemná pomoc. Na vyšší etapě svého rozvoje, v podmínkách socialistické ekonomické integrace, zahrnuje systém mezinárodních socialistických vztahů všechny oblasti společenské výroby a je neodmyslitelným předpokladem ekonomického a vědeckotechnického rozvoje socialistického společenství. V současné době se rozšiřují všechny oblasti vzájemných vztahů mezi socialistickými zeměmi, nabývají systémového charakteru. Prohlubuje se internacionální charakter socialismu a vzniká nová úroveň socialistických výrobních vztahů.

IV. kapitola práce s názvem „Ve jménu pokroku a nezávislosti“ zdůrazňuje pokrokovou úlohu politických a hospodářských vztahů socialistických států s rozvojovými zeměmi. Tyto vztahy vytvářejí předpoklady pro širokou podporu pokrokových sociálně ekonomických přeměn v rozvojových zemích, pro rozšiřování státního sektoru jejich ekonomiky a uskutečňování industrializace.

V. kapitola, nazvaná „Na cestě mírového soužití a spolupráce“, se zabývá problematikou ekonomické spolupráce socialistických zemí s vyspělými kapitalistickými